

PROTOKOLL

28. juuni 2018 nr 1.11-1/11

Põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu

Algus kell 13.00, lõpp kell 15.30

Juhatas: maaeluminister Tarmo Tamm

Võtsid osa: Tarmo Tamm, Illar Lemetti, Merit Mikk, Jaan Kallas, Marko Gorban, Kerli Ats, Kristjan Piirimäe, Einar Pärnpuu, Raul Rosenberg, Veiko Pak, Kalmer Visnapuu, Urmas Aava.

Puudusid: Margus Muld, Signe Sarah Arro, Toomas Kevvai, Mait Klaassen, Kaie Koskaru-Nelk, Indrek Laas, Liia Lust, Jaak Läänemets, Roomet Sõrmus, Tiit Niilo, Sirje Potisepp, Martin Repinski, Vahur Vingisaar.

Kutsutud: Vahur Tõnissoo, Olav Kreen, Jane Mättik, Urmas Kruuse, Karli Ligi, Reena Osolin, Helve Hunt, Erkki Miller, Kristel Maidre, Eveli Post, Madis Pärtel, Olavi Petron, Katin Rannik, Mihkel Kärg, Veronika Vallner-Kranich, Ragni Koitmaa

Istungi päevakord:

1. ÜPP tulevik.
2. Põllumajandusmaa hooldamise nõuded 2019. ja 2020. aastaks.
3. Väärtusliku põllumajandusmaa eelnõu.
4. Muudatused Maaeluministeeriumi struktuuris.

1. ÜPP tulevik – ettekande tegi Marko Gorban

M. Gorban: (sissejuhatus ja tutvustus lähtuvalt ettekandest): Eelmisel aastal toimus komisjoni poolt avalik konsultatsioon ja aasta lõpus esitas komisjon teatise, kus sätestatud kolm suuremat eesmärki järgmiseks perioodiks. Mais tuli komisjon välja eelarve ettepanekuga – ÜPP osakaal ELi eelarves ajas vähenenud. ÜPP eelarve maht 365 miljardit, jooksevhindades -5%, 286 mlrd I sambale, 78 mlrd II sambale. Otsetoetuseid vähendatakse kokku alla 4%, kõigi I samba toetuste kärbe 3,9%. Otsetoetuste osas konvergens – komisjon on teinud otsetoetuste puhul ettepaneku, et liikmesriikidel, kelle otsetoetuste tase jääb alla 90% Euroopa Liidu keskmisest, vähendatakse liikmesriigi 2020. aasta taseme ja EL-i keskmisest 90% taseme vahet 50% võrra.

3 Balti riiki jätkuvalt alla keskmise, tase aastal 2027 ca 200 eurot. Referentsaastaks 2016. a. Eesti otsetoetuste ümbrik ühena vähestest suureneb. Perioodi lõpuks aastaeelarve 192 miljonit. II samba lõige on suurem – ca 15%. II samba vahendite vähenemist kompenseeritakse liikmesriikide poolse rahastamise suurenemise kaudu. ELi poolne rahastus Eelmisel perioodil 725 miljonit, pärast ümber tõstmist 823 miljonit. Praegu ettepanekus 615 miljonit.

Eelnõude sisu – suurem muudatus programmeerimises. Uueks perioodiks ette nähtud mõlemat sammast hõlmav strateegiakava. ELi tasandil lepatakse kokku põhieesmärgid ja indikaatorid ja suurem pädevus läheb liikmesriigi tasandile. Komisjon on välja pakkunud cappingu – lagede seadmise otsetoetustele, mis algab 60 000 eurost, lagi 100 000 eurot. Sellest arvestatakse maha tööjõukulud. Oleme asunud analüüsima, kui paljusid taotlejaid see puudutab. Eelkõige mõjutab teraviljasektorit. Tekkivad vahendid jagatakse ümber ümberjaotava toetuse kaudu. I sambas ka noorte toetus – 2% ümbrikust. Piirmäärasid ei ole seatud. I sambas on liikmesriigile kohustuslikuna ökoskeemid, mis on ühe aastane meede. Jätkuvalt võimalus ka seatud toetust maksta – piirmäär kuni 10% otsetoetuste eelarvest, millele lisandub 2% valgurikaste kultuuride puhul.

Keskkond- ja kliima – uus tingimuslikkus, mis hõlmab nõuetele vastavust ja rohestamist. 40% ÜPP vahenditest peab minema kliimaga seotud tegevusteks – I sambas kohustuslik ökoskeem, mille puhul kaasrahastamist ei ole. II samba puhul meetmete raamistik sarnane praegusega, sh 30% II samba vahenditest peab minema keskkonna- ja kliima jaoks.

Maaelu areng – ei ole enam osa ühissätete määrusest, kuna I ja II sammast planeeritakse koos. LEADER ja finantsinstrumentide kasutamine on aga ühtlustatud struktuurifondide reeglitega. Suurenevad liikmesriikide kaasrahastamise määrad. Enne oli kokku 70 (ala)meedet, nüüd on 8 sekkumistüüpi. 5% eelarvest tuleb suunata LEADERi jaoks, kuni 4% saab kasutada tehniliseks abiks.

Eelnõude osas oleme kaardistanud peamised teemad, mille osas vaja seisukohti (lisatud slaididel).

T. Tamm: Eesti üks väheseid riike, kes on saanud raha juurde, I sambasse saanud juurde 26%. Prantsusmaa on teinud algatuse, et ÜPP eelarve ei tohiks vähendada. Võeti ära kõikidelt ja anti neile, kellel vähem – samas see liikumiskiirus pole piisav. Peame ka arvestama, et teatud liikmesriigid on täielikult ümberjagamise vastu. Kõige varasemalt saavutame kokkuleppe järgmise aasta mais, juunis. Cappingu suhtes pigem kõik negatiivsed.

K. Piirimäe: I samm on keskkonnaaenulik samm ja Eestile konkurentsi suhtes vaenulik. Praegu võetud suund on halb. Riskijuhtimine on II sambas – arusaamatu, miks ta on teises sambas, peaks olema I sambas. Keskkonnaeesmärgid ei ole selgelt sõnastatud – pestitsiididega seotud keskkonnakahjudega seoses ei ole seatud eesmärke. Samuti elurikkus, tolmeldajate kaitse jm – teatud teemasid ei ole isegi käsitletud.

T. Tamm: Olemas sammaste vaheline paindlikkus 15%, toetame paindlikkuse ja subsidiaarsuse suurenemist.

K. Piirimäe: Meie arvamus käis kogu ELi kohta.

R. Rosenberg: Otsetoetused on suurim riskijuhtimise element. See eesmärk, et suurendada otsetoetuseid, on õige, kuid need on jätkuvalt liialt madalad. Finantsinstrumentide ja investeringute osas on meil Eestis hästi läinud, meil olemas kogemus. MAKis laenu raha töötab ilusti – samas palju arenemisruumis selles osas, mis puudutab omakapitali investeringuid ja

maadega seonduvat. See kõik peaks käima erainvestoritega koos – ehk kaasata tuleb erainvestoreid. Riskijuhtimine tervikuna – paljud meetmed omavahel seotud – I ja II samm, investeeringud omakapitalisse, jne. Käibelaenu andmises reeglite lihtsustamine. Lahendada kriiside ajal probleeme laenude, mitte tagastamatu abiga.

K. Visnapuu: On näha, et II sambas on raha 200 miljonit vähem, kuidas selgitada mahe ja keskkonnasõbraliku tootmise toetusmäära vähenemist. Kui suurendame finantsinstrumentide osa, siis on vaja teha investeeringutoetuste maksmisel kardinaalseid muudatusi.

T. Tamm: Summa ei pruugi väheneda, suurem liikmesriikide panus enda eelarvest ette nähtud.

K. Visnapuu: Rohumaaviljelus on teraviljakasvatajale samuti riskijuhtimise meede.

K. Ligi: Toetame ettepanekut ja positiivne, et Natura 2000 alad ja metsa puudutav sees. Küsimus, et mis saavad olema strateegiakavade aluseks.

M. Gorban: Eestile saab ÜPP strateegiakava aluseks põllumajanduse ja kalanduse arengukava, soovisime aastaid koostada biomajanduse arengukava, kuid kahjuks see ebaõnnestus.

K. Ligi: Oleme asunud koostama metsanduse arengukava, mis saaks olema sisendiks.

V. Tõnissoo: Ministeerium teinud palju ära, tänusõnad ministrile. ÜPP tuleviku kohta on meil organisatsioonil 30 ettepanekut. Neist peamised nimetan. Positiivne, et konvergens, kuid kiirus ja ulatus ei ole piisav võrdsete konkurentsitingimuse tagamiseks. Lisaks olemasolevale tuleks tagada, et otsetoetuste tase ei oleks kellegi teatud minimaalsest määrast madalam. Mitmekesine struktuur väärtus, kuid kui täiendavalt toetada ainult väikeseid ja keskmisi, ei täida see eesmärki. Ei toeta cappingut ja piirmäära. Analüüsi vajab, kui palju karmistada keskkonnanõudeid ja mida see tootjatele tähendab – osad nõuded muutuvad kohustuslikuks, mis olid enne MAKist toetatavad. Ei toeta maaelu arengu poliitika eelarve vähendamist nii suures mahus. Sooviksime eraldi kohtumist.

M. Gorban: Kirjalikud ettepanekud on oodatud 4. juuliks.

T. Tamm: Otsetoetused ja cappinguga seonduv strateegiliselt olulised.

K. Ats: Toetame kiiremat konvergensti ja toetuste sihistamist ning suunamist aktiivsetele tootjatele, noorte skeeme ning sammastevahelist paindlikkust.

E. Pärnpuu: Hakkame 100 000 metsaomanikuga analüüsima, et kuhu ministeeriumisse metsandus peaks kuuluma. Saame praegu juba MAKist osa, oleme valmis osutama teenuseid, kuid need vajavad ka hüvitamist. Natura 2000 meile oluline.

T. Tamm: Aitäh kõigile.

2. Põllumajandusmaa hooldamise nõuded 2019. ja 2020. aastaks- ettekande tegi Kristel Maidre

T. Tamm: Kui me eelmine kord seda muudatust rääkisime, oli hooldatava põllumajandusmaa pindala 110 000 hektarit, nüüd on see vähenenud 37 000 ja 57 000 hektari peale ehk poole võrra pooleteise aastaga.

K. Visnapuu: Kõigepealt küsimus. 2 aastat tagasi tehtud otsus oli kompromiss. Meie seisukohad said suuliselt ja kirjalikult esitatud. Miks see teema uuesti laual on? Kas on

midagi muutunud?

K. Maidre: See on laual seetõttu, et tootjad on pöördunud nii otse meie kui ka ministri poole ja minister on ka Riigikogu infotunnis selle teema kohta selgitusi andnud. Selleks, et see veelkord lõplikult läbi rääkida ja selgeks saada, siis on ta täna siin teemaks.

K. Visnapuu: Meie oleme endisel seisukohal, et Eestis on piisavalt rohusööjaid loomi (lihaved, kitsed, lambad) ning seetõttu ei ole mingit vajadust seda kompromissi ümber vaadata.

J. Mättik: Sai saadetud ka kiri ning leiame, et meil on kariloomi piisavalt palju, kes vajavad rohusööta, eriti kui vaadata viimaste aastate heitlikke ilmastikuolusid. Kui saagikus on väiksem üle 50%, siis on farmeritel vaja rohumaad umbes sama palju rohkem, mis oleks tagavaraks. Seetõttu on eriti irooniline arutada teemat, miks rohusööta hekseldada, kui loomad vajavad seda sööta.

T. Tamm: Kas kellelgi on ettepanek eelmist kinnitatud positsiooni muuta?

E. Pärnpuu: Jah, meil oleks. Arvud näitavad, et sööt läheb loomadele, kui hekseldamise pindala on poole võrra vähenenud ning ta väheneb veel, natukene läheb aega. Selleks, et see läheks kiiremini, on loomapidajatel huvi hekseldamist keelata, sest siis on renditasu võib-olla natuke väiksem, kuid majandus paneb selle ise paika. Loomapidajal on sööta vaja, ta rendib selle maa, maksab maa omanikule veidike rohkem, kuid maa omanikud on võrdselt koheldud.

V. Tõnissoo: Tuletan meelde, et 2016. aasta lõpus oli see teema meil laual, kuna enne seda oli lubatud hekseldada 15%. Kuid KOM-i sõnul ei olnud selline erisus lubatud ja see tuli ära lõpetada. Siis oli meil ainuke valik, kas hekseldamist täielikult lubada või keelata. Etteruttavalt saab öelda, et see 15% sobib väga hästi kõigile ja kui saaks seda järgmisel perioodil uuesti rakendada, siis see sobiks kõikidele osapooltele. 2016. aastal olid pikad arutelud ning Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda tegi ka ministrile kirja. Siis sai kokkulepitud, et 2 aastat võib hekseldada, pidi olema üleminekuperiood ja siis alates 2019. aastast tuleb heksli kokku kogumise kohustus. Kui nüüd aga tuli see teema uuesti PMAN-i päevakorda, siis saatsime info liikmetele kohe laiali. Kõige kiiremini reageerisid teraviljakasvatavad, kes kõik toetavad hekseldamist. Peale vahekokkuvõtte saatmist reageerisid loomakasvatavad, et 2 aastat tagasi oli ju põhimõtte paika pandud, kas nüüd on jälle oht, et see ära muudetakse. Nüüd tulid pikad kirjad nii lambakasvatajatelt, kitsekasvatajatelt, lihavedeikasvatajatelt ja Saaremaa põllumeeste liidult. Loomakasvatavad ütlesid, selgelt et kui me räägime väärindamise põhimõttest läbi looma, et siis saame tunduvalt rohkem lisandväärtust majandusele. Kokkuvõttes täna ei ole kõiki numbreid, mida tahaks näha. Viljakasvatajatel oli palju argumente, et rullid jäävad vedelema. Vaja teada, kui suur on pind, mis kasvab võssa, kui jääb hekseldamata. Kui toetust ei taotleta, siis lähevad maad rohumaade arvestusest välja ja kogu riigile võib tekkida püsirohumaade tagasirajamise kohustus, mis jaguneb kõigile ning see on üks risk. Kui suur see risk on, me täna kahjuks ei tea, kuna ei ole numbreid. Teine pool on see, et kui me vaatame loomakasvatajate poolt, siis on olukordi, kus naaber ei anna maad rendile, vaid hekseldab ise ära, võtab toetuse ja ütleb loomakasvatajatele, et vaadaku ise kuidas hakkama saab. Ning kui rääkida majanduskasvust ja loomakasvatuse potentsiaalidest, siis sellistel loomakasvatajatel ei ole midagi teha. Meie täna ütleme, et see otsus peaks olema kogu Eesti heaolu, majanduskasvu ja põllumajanduskasvu arvestav, kuid otsuseks on veel numbreid juurde vaja.

U. Kruuse: Tundub mõistlik pigem 2 aasta tagusest kokkuleppes kinni pidada ning analüüsida ja siis teha pikemaajalisem otsus.

J. Kallas: Tehniline aspekt selle asja juures on see et, sama teemat arutasid 3 nädalat tagasi Krakowis Poola ja Balti maade makseagentuuride esindajad. Selgus, et lätlased on ainsad, kes nõuavad heksli kokku kogumist. Samas nad tunnistasid et see nõue ei ole hästi kontrollitav.

T. Tamm: Kas Euroopa Liidus Läti on ainuke riik, kes kohustab hekslit kokku korjama? Kui see nõue nüüd ümber vaadatakse, siis oleks Eesti teine riik, kes seda kohustaks?

U. Aava: Meie seisukoht on ühene - hekseldamist lubada ainult pärast karjatamist.

J. Mättik: Või lubada nendel ettevõtetel, kellel on loomad.

K. Maidre: Erisusi ei ole võimalik teha.

J. Kallas: Jutt käib 3,9%-st toetusalusest pinnast ehk väga väiksest osast.

V. Tõnissoo: See 3,9% on niitjad, muidu on see arv peaaegu 6%.

U. Aava: Kas see järgmisel perioodil paika ei lähe, kui toetust hakkavad tootjad saama? Tootja määratlus on ju liikmesriigi teha.

J. Mättik: Kui oli 10 ha piirang, siis trend näitas, et maid liikus loomakasvatajate kätte. Kuidas siis PRIA kontrollis? Hetkel jääb tunne nagu toodang oleks ainult teravili ja õlikultuurid.

K. Visnapuu: Heina kokku kogumise nõue, motiveerib teraviljakasvatajaid karjakasvatajatega koostööd tegema. Riigi seisukohalt on oluline, et rohumaad kasutatakse toidutootmiseks. Ükski kvaliteetne heinarull ei jää müümata.

R. Rosenberg: Juhul, kui on väärtuslik põllumajandusmaa (järgmine teema) ja kui see kipub võssa minema, mis siis saab, kui hekseldada ei tohi, loomakasvatajaid kõrval ei ole. Mis see lahendus oleks?

J. Kallas: Lätlased on ka proovinud 3 vaide puhul kohtumenetlust ning nad on kõik 3 kohtuasja kaotanud.

T. Tamm: Kui kiire meil selle otsusega on?

K. Maidre: Selle aasta lõpuks peab määruse muudatus kehtima.

T. Tamm: Praegu jääb otsus nii nagu 2016. aastal sai tehti ning kogume rohkem infot ja kui meil on piisavalt infot, saame vajadusel otsuse ümber vaadata.

2018. a põud

V. Tõnissoo: Oleme saanud teateid paljudelt maakondadelt ja põllumehed tõsiselt ootavad toetust riigilt. Põhimõte on see, et nad ei jääks hammasrataste vahele ja et ka pangad ei paneks neid kohe punasesse koridori, vaid et mõistaks neid. Teraviljasaagikus on sel aastal heal juhul 2-3 tonni kui sedagi ja rohusööta saadakse hektarilt heal juhul 50% ulatuses tavapärasest saagikusest.

T. Tamm: Kas pank vaatab põllumehe peale kuidagi teise pilguga, kui on välja kuulutatud loodusõnnetus? Ilmselt seda nii lihtne ka teha pole ja see peab olema väga argumenteeritud.

3. Väärtusliku põllumajandusmaa eelnõu- ettekande tegi Helve Hunt

R. Rosenberg: Millised on sanktsioonid, kui väärtuslik põllumajandusmaa lastakse võsastuda?

H. Hunt: Eelnõus on ette nähtud, et väärtusliku põllumajandusmaa metsastamise keelust kinnipidamist ja väärtuslikule põllumajandusmaale maastikuelemendi rajamise vastavust nõuetele kontrollib riikliku järelevalve korras Põllumajandusamet (PMA). Rikkumise korral tehakse kõigepealt hoiatus või ettekirjutus, kui seda ei täideta, saab asendustäitmise ja sunniraha seaduse alusel rakendada kas sunniraha (seda võib rakendada ka korduvalt) või asendustäitmist (näit likvideeritakse väärtuslikult põllumajandusmaalt võsa PMA algatusel ning vastavad kulud peab lõpuks kinni maksma maaomanik).

U. Aava: Kui umbes 10% väärtuslikust põllumajandusmaast ei ole PRIA toetuste registris, siis milleks sellist maad võidakse kasutada?

H. Hunt: Tegemist võib olla erinevate variantidega. Tegu võib olla maaga, mida tegelikult kasutatakse, kuid mille kohta ei taheta võtta toetust. Lisaks võib tegemist olla asjaoluga, et põllumajandusmaa massiivide kohta tehtud esialgsed analüüsid, mis on tehtud üksnes erinevate kaardikihtide alusel, võivad olla ka mõnevõrra ekslikud. Maksimaalse täpsusega lõppandmed selguvad pärast seaduse vastuvõtmist aasta jooksul tehtava kaardimaterjali ja vastavate analüüside alusel.

K. Piirimäe: Boniteedi kriteeriumi rakendamine väärtusliku põllumajandusmaa määratlemisel on küll õige, kuid teeme ettepaneku lisada väärtuslikuks põllumajandusmaaks ka kõrge loodusväärtusega maad.

H. Hunt: Planeerimisseaduse kohaselt on üldplaneeringu ülesannete seas muu hulgas väärtuslike rohealade, maastike ja looduskoosluste määramine. Praegu on kohalikes omavalitsustes alanud ja käimas uute üldplaneeringute koostamise protsess. Kohaliku omavalitsuse üksused saavad eelnõu kohaselt üldplaneeringuga määrata põllumajandusmaa massiive, mis ei osutu boniteedi alusel väärtuslikuks, kohaliku tähtsusega väärtuslikeks põllumajandusmaadeks. Need saavad samaväärse kaitse, mis riikliku tähtsusega väärtuslikud põllumajandusmaad. Seetõttu on õige aeg selle teema eest seisjatel üldplaneeringu koostamisel silma peal hoida ja seda tahet väljendada.

K. Piirimäe: Kas väljaspool kaitsealasid on võimalik määrata väärtuslikke põllumajandusmaid?

I. Lemetti: Jah, H. Hundi eelnev vastus kinnitab, et kohalikul tasandil saab üldplaneeringuga määrata kohaliku tähtsusega väärtuslikke põllumajandusmaid.

V. Tõnissoo: Põllumajandusmaad on vaja hooldada ja sinna ei tohi lasta kasvada võsal ja põõsastikul. Kas aga õunapuuaeda, mis on ka puud, tohib rajada?

I. Lemetti: Õunapuud on põllumajanduskultuur ning viljapuud- ja marjaaiad on maatulundusmaa sihtotstarbeline kasutamine.

U. Kruuse: Maaelukomisjonis oli teemaks, et kui on vaja väärtuslikule põllumajandusmaa massiivile näiteks ehitada, siis peaks olema võimalus seda teha massiivi sellisele osale (mullaareaalile), mille boniteet on võrreldes massiivi teiste osadega, madalam.

H. Hunt: Lähtuvalt maaelukomisjoni ettepanekust on eelnõud täiendatud sättega, et Põllumajandusamet võib maakasutuse loa andmise korral eelistada võimalust ehitada

katastriüksusel paiknevale põllumajandusmaa osale, mille viljelusväärtus on väärtusliku põllumajandusmaa massiivi kaalutud keskmisest boniteedist madalam.

U. Kruise: Kui majanduslik olukord muutub näiteks teistsuguseks ning majanduslikult kasulikum oleks kasutada põllumajandusmaad muul otstarbel, näiteks seda metsastada, siis kuidas see oleks võimalik?

I. Lemetti: Laias laastus on meil põllumajandusmaad veidi rohkem kui üks miljon hektarit, seega on võimalik, kui see osutub vajalikuks, hõlmata metsaga neid põllumajandusmaid, mis ei ole väärtuslikud. Riikliku tähtsusega väärtuslik põllumajandusmaa u 700 000 hektari ulatuses aga on toidujulgeoleku tagamiseks vajalik ressurss, mida tuleb kindlasti säilitada ja kaitsta.

K. Visnapuu: Väärtusliku põllumajandusmaaga seotud kaardiandmestik peaks olema kindlasti avalikult kättesaadav koos mullastikku kajastavate andmetega. Seega võiks PRIA veebilehel olla saadaval ka mullastiku kaardikiht.

J. Kallas: Tähtis oleks, et põllumajandusmaa massiivide ja väärtuslike põllumajandusmaade kaart saaks võimalikult ruttu valmis ning ka PRIA veebilehele.

4. Muudatused Maaeluministeriumi struktuuris - ettekande tegid Illar Lemetti ja Marko Gorban

V. Tõnissoo: Väga loogiline skeem, on ka märksõnad koostöö, tarneahel jne.

T. Tamm: Suur tänu istungil osalemast, head suve kõigile ja enne sügist me uuesti kokku ei tule.

(allkirjastatud digitaalselt)

Tarmo Tamm

Nõukogu esimees

(allkirjastatud digitaalselt)

Mihkel Kärg

Protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)

Ragni Koitmaa

Protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)

Helve Hunt

Protokollija